

Morfemer

Morfemer er en slags klodser, som vores ord er bygget op af. Der findes forskellige slags morfemer, og sammen med hinanden kan de danne nye ord.

Rodmorfem og bøjningsmorfem

Et **rod**morfem er de morfemer, der skal stå alene i sig selv. Der er den korteste udgave, et ord kan være i, hvor det stadigvæk betyder det samme. Rodmorfemet af fx KENDER er derfor KEND.

ER er et **bøjnings**morfem. Der kunne også stå KENDTE eller KENDE, så ville TE og E være bøjningsmorfemet. Bøjningsmorfemet viser, hvordan ordet er bøjet.

Rodmorfem

Bøjningsmorfem

Opgave 1) Del ordene op i **rod**morfem og **bøjnings**morfem. Sæt en streg mellem dem.

STALDEN

STJÆLE

TYVENE

LØBERNE

TRØJE

BORDE

VASKEDE

STOLE

BILERNE

VINDUET

SKRIVER

GLEMTE

KVÆLTE

COMPUTER

GANGENE

HOFTEN

REOLER

VULKANEN

BENENE

GRINER

Opgave 2) Skriv de forskellige bøjningsmorfemer fra opgave 1 her:
(nogle er der flere gange, men skriv dem kun en gang)

_____

_____

GANG

ENE

LØB

ER

VASK

EDE

Flere rod morfemer i et ord

Der kan godt være flere rod morfemer i et ord. I sammensatte ord er der 2 eller flere rod morfemer.

Fx Cykelrytter – ordet har to rod morfemer: cykel + rytter

Opgave 3) Del ordene ind i rod morfemer

TOGBILLET	BILLEDERAMME	REGNBUEØRRED
NATBORD	SKØJTELØBER	BJERGBESTIGER
SKOLELÆRERJOB	KLASSEBILLEDE	LEVERPOSTEJSMAD

Nogle gange har rod morfemerne brug for at bindingsbogstav, til at "lime" ordene sammen.

Fx OST + HØVL = OSTEHØVL
FØDSEL + DAG = FØDSELSDAG

Bindingsbogstaver kan være:
S, E og N

Opgave 4) Hvad skal være bindingsbogstav i disse ord? **Bemærk: Nogle ord skal IKKE have et bindingsbogstav!**

Hund _ hvalp

Bryllup _ fest

Stryg _ jern

Fisk _ stang

Fodbold _ kamp

Nat _ bord

Fjernsyn _ bord

Rengøring _ hjælp

Måned _ løn

Barn _ vogn

Fugl _ sang

Tand _ læge

Børn _ have

Tid _ punkt

Flag _ stang

Opgave 5) Dan selv ord, der har 2,3 eller flere rod morfemer. Du må gerne bruge bindingsbogstaver.

sejl	hal	gren	taske	bord
sport	høvl	ost	skole	hul
gård	plads	mark	mus	bonde

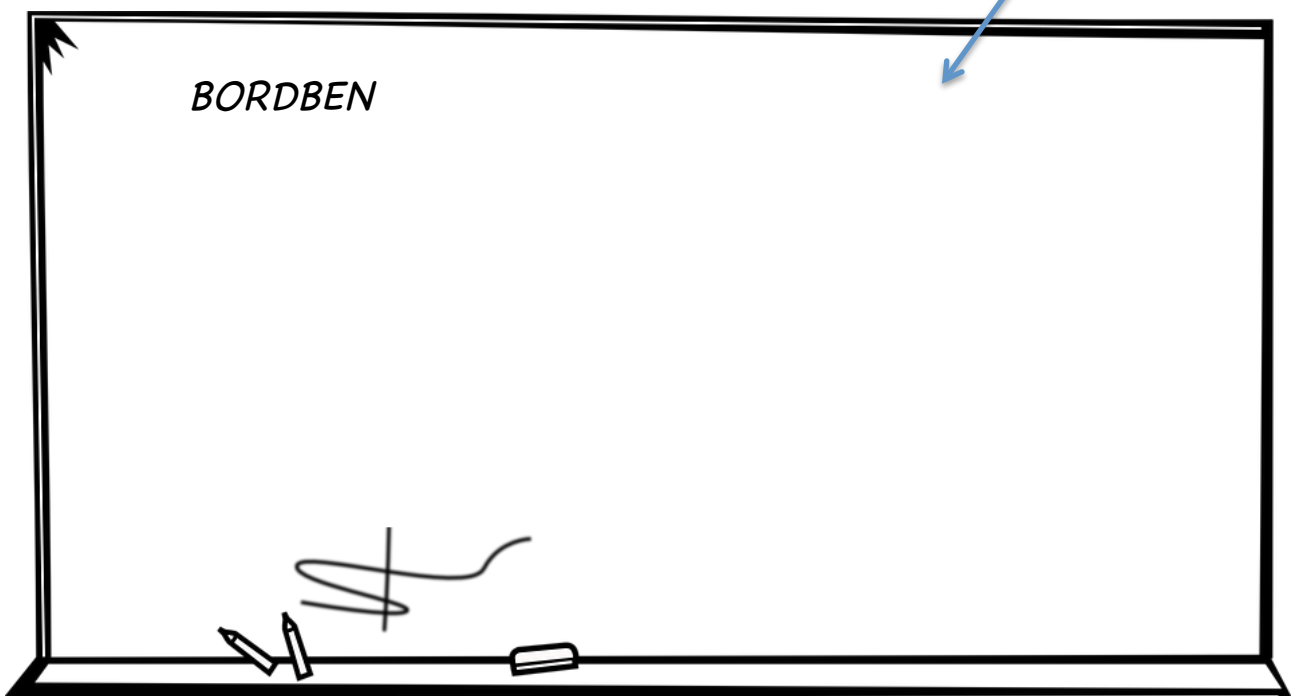

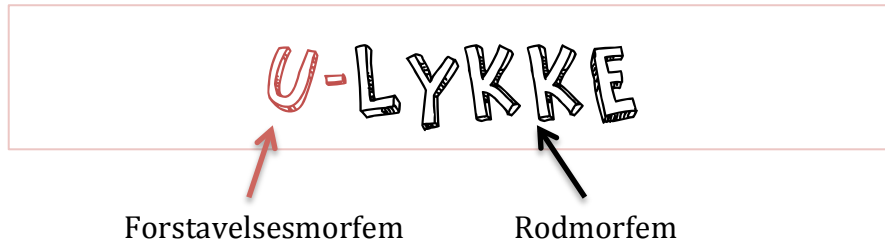

Opgave 5) Kig dig omkring i klassen. Skriv de sammensatte ord ned, som du kan se. Fx bordben.

Forstavellesmorfem

Forstavellesmorfem er det morfem, man sætter foran ordet. Når man sætter et forstavellesmorfem foran nogle ord, kan betydningen af ordet ændre sig meget.

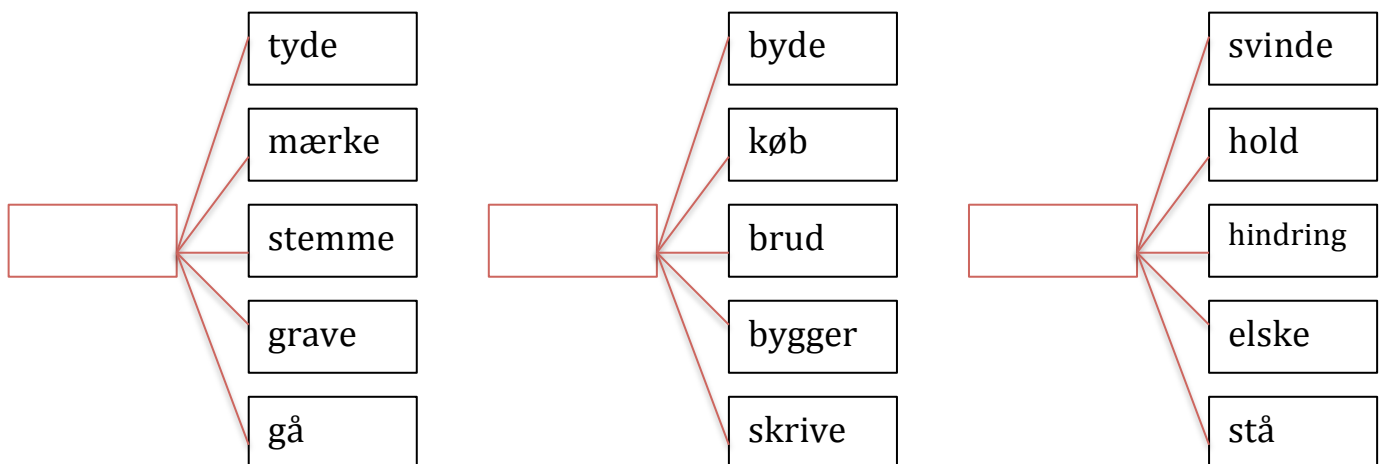

Forstavellesmorfemer kan være:
U-, BE-, IND-, OM-, OP-, PÅ-, UD-, TIL-, AN-, AF-, MIS-

Opgave 6) Hvilket forstavellesmorfem kan skrives foran ordet? Skriv det på linjen

___ melde	___ ringe	___ sætte	___ byggerne
___ stemme	___ gang	___ bud	___ hold
___ ramme	___ rådet	___ gå	___ tyde
___ venner	___ gøre	___ tanke	___ køb

Opgave 7) Hvilke forstavellesmorfemer kan stå foran alle ordene?

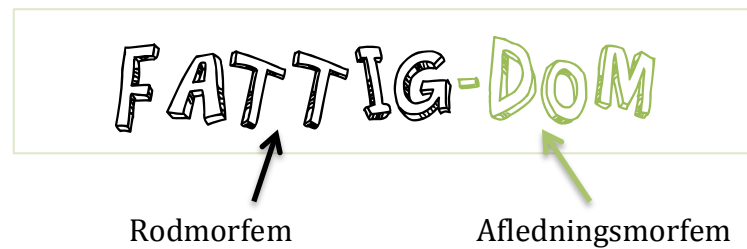

Opgave 8) Der kan også være to forstavellesmorfemer foran et ord. Fx U-AF-gjort. Kan du finde flere ord, hvor der er flere forstavellesmorfemer på?

_____

Afledningsmorfem

Afledningsmorfem er en endelse, man kan sætte bag op ordet. Afledningsmorfemet betyder ikke noget, når det står alene, men når den bliver sat på et ord, får ordet en ny betydning.

Afledningsmorfemer kan være:
 -LIG, -IG, -SOM, -NING, -ING, -HED, -SKAB, -DOM, -ELSE, -INDE

Opgave 9) Hvilket afledningsmorfem passer til ordet?

Rid _____	Kær _____	Ærlig _____	Lykke _____
Alder _____	Svøm _____	Syg _____	Begrav _____
Ven _____	Fri _____	Rens _____	Barn _____
Slagt _____	Bedøv _____	Løs _____	Ond _____

Opgave 10) Hvilke afledningsmorfemer kan stå bag disse ord?

<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Hjælp</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">En</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Føl</div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 30px; margin-left: 100px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Sær</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Utro</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Person</div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 30px; margin-left: 100px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Ung</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Rig</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Ejen</div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 30px; margin-left: 100px;"></div>
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Begynd</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Føl</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Led</div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 30px; margin-left: 100px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Ret</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Løs</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Virk</div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 30px; margin-left: 100px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Sanger</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Ven</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">Gud</div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 30px; margin-left: 100px;"></div>

Opsamling

I det danske sprog er mange ord bygget op med mange forskellige morfemer på en gang.

Forstavellesmorfem

Rodmorfem

Afledningsmorfem

Endelsesmorfem

Opgave 11) Inddel ordene i de forskellige morfemer.

Rød streg under forstavellesmorfemer

Sort streg under rodsmorfemer

Grøn streg under afledningsmorfemer

Blå streg under endelsesmorfemer

BEGRAVELSE

UVENSKABET

HUNDEHVALP

UNATURLIG

BARNLIGE

OPLØFTNING

LÆBESTIFTEN

UDRENSNING

ÆRLIGHED

BANANFLUERNE

TILBUDSAVISERNE

MISFORSTÅELSE

INDBYGGERTAL

BESTEMMELSE

UNGDOMMEN

ANMÆRKNING